

Міністерство освіти і науки України
Сумський державний університет
Факультет іноземної філології та соціальних комунікацій
Кафедра германської філології

БАКАЛАВРСЬКА РОБОТА
Спеціальність 035 «Філологія»

*«Методи формування патріотизму учнів
старших класів на уроках англійської мови»*

Допущено до захисту «__» _____ 2020 р.

Зав. каф. германської філології _____ канд. філол. наук, проф. Кобякова І. К.

Виконав:

студент групи ПР-63

Марков Дмитро Вадимович

Науковий керівник:

старший викладач

Ущатовська Ірина Василівна

Суми 2020

Зміст

Вступ.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОБЛЕМИ ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ УЧНІВ.....	7
1.1. Проблема патріотичного виховання особистості в історії педагогічної думки.....	7
1.2. Патріотизм як змістовий компонент діяльності учнів	11
на уроках англійської мови.....	11
Висновки до першого розділу	16
РОЗДІЛ 2. МЕТОДИ ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ УЧНІВ НА УРОКАХ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ ЗАСОБАМИ ТЕКСТІВ ЗМІ.....	18
2.1. Читання як один із найважливіших засобів формування соціокультурної компетентності учнів на уроках англійської мови.....	18
2.2. Розвиток критичного мислення як засіб виховання патріотизму на уроках англійської мови.....	23
Висновки до другого розділу	29
ВИСНОВКИ	30
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	32
СПИСОК ДЖЕРЕЛ ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ	35

Вступ

Актуальність виховання патріотизму в школі зумовлена незупинним процесом становлення України як суверенної демократичної держави. Суспільні події сьогодення: Революція Гідності, кривавий Майдан, окупація Російською Федерацією Криму, війна на Сході України – засвідчили, що проблема патріотичного виховання молоді нині набуває загальнодержавного масштабу, про що йдеться у відповідних державних документах: Концепції національнопатріотичного виховання дітей та молоді [13], Програмі українського патріотичного виховання дітей та учнівської молоді [7, с. 26].

Процесу виховання патріотизму надать вагомості традиції української педагогіки, зазначені у працях В. Арешонкова, О. Бандури, Т. Василевської, В. Кременя, Ю. Римаренка, С. Сливки, І. Смагіна та інших. Проблеми виховання патріотизму надавали першочергового значення класики зарубіжної (Я. Коменський, Й. Песталоцці, А. Дістервег) і вітчизняної педагогіки (Г. Сковорода, Т. Шевченко, О. Духнович, К. Ушинський, С. Русова, Б. Грінченко, М. Драгоманов, І. Огієнко, В. Сухомлинський та інші). Питання національної самосвідомості виокремлювали як першочергове українські науковці І. Бех, Т. Бондаренко, В. Борисов, О. Вишневецький, Т. Гавлітіна, В. Кузь, Р. Петронговський, Ю. Руденко, М. Сметанський, М. Стельмахович, О. Сухомлинська, К. Чорна.

Одне з пріоритетних завдань сучасної школи – патріотичне виховання – необхідно втілювати з перших днів навчання. Процес оволодіння англійською мовою має відбуватися на фундаменті залучення до іншої культури, з усвідомлістю діалогу культур, а також у їх свідомому порівнянні, що сприятиме формуванню культурологічної компетенції.

Проблема виховання патріота України у будь-який період історичного розвитку країни гостро поставала перед школою, сім'єю і суспільством. На думку Р. Петронговського, патріотизм, як інтегральне особистісне новоутворення дітей та молоді (за своєю природою), є досить складним, тому

процес його формування в дитячому, підлітковому та юнацькому віці відбувається по-різному [17, с. 20]. Підлітковий період життя найбільш сприятливий розвитку патріотичності, оскільки дитячі враження є досить яскравими і глибокими. У Національній програмі виховання дітей та учнівської молоді України зазначається, що з метою формування ціннісного ставлення особистості до суспільства і держави в «молодшому шкільному віці важливо формувати здатність дитини пізнавати себе як члена сім'ї; родини, дитячого угруповання; як учня, жителя міста чи села; виховувати у неї любов до рідного дому, школи, вулиці, своєї країни, її природи, рідного слова, побуту, традицій» [13]. Сучасне переосмислення ціннісних асоціацій спричинило формування змін у понятті «патріотизм»: помітно відчутні корективи часом, історичними та соціальними умовами, особливо в умовах глобалізації, коли національна культура замінена масовою.

Основним завданням освіти є не питання надання максимуму знань та умінь, а створення необхідних умов для формування мислення. Творча діяльність викладача, його фахова компетентність є важливими складниками системи формування майбутнього свідомого громадянина. Саме тому постає потреба розробки ефективних шляхів здійснення патріотичного виховання учнів з урахуванням сучасних підходів до освіти. У мовознавстві та педагогіці феномен патріотизм досліджено не в повному обсязі: виявлена специфіка його мовної репрезентації у американській лінгвокультурі (М. Єгоров), у дискурсі Обама (О. Склярова), вивчено формування семантики лексеми «патріотизм» у польській, англійській, українській мовах (К. Близнюк), проаналізовано патріотизм у сучасних медіатекстах (Л. Писаренко), розглянута будова лексико-семантичного поля «патріот» у публіцистиці (О. Антіпов). Проблему стилю в англійських періодичних виданнях порушено у працях Ю. Бойко, О. Іванової, А. Коваленко та інших.

Актуальність роботи визначається особливим місцем феномену «патріотизм» в суспільному житті країни та значущістю проблеми його формування у загальноосвітній школі. Досі методи формування патріотизму на

уроках англійської мови не розглянуто в повному обсязі, тому здійснений аналіз процесу патріотичного виховання учнів старшої школи сприятиме глибшому розумінню необхідних засобів роботи на уроках англійської мови.

Об'єкт дослідження: процес патріотичного виховання учнів.

Предмет дослідження: патріотичне виховання учнів старших класів на уроках англійської мови засобами текстів ЗМІ.

Мета дослідження: теоретично обґрунтувати і практично перевірити ефективність запропонованих засобів патріотичного виховання на уроках англійської мови.

Завдання дослідження:

1) на основі аналізу психолого-педагогічної та методичної літератури дослідити розвиток проблеми патріотичного виховання особистості в історії педагогічної думки;

2) проаналізувати патріотизм як змістовий компонент творчої діяльності учнів на уроках англійської мови;

3) визначити засоби розвитку критичного мислення як важливого методу виховання патріотизму на уроках англійської мови;

4) проаналізувати комплекс вправ на формування соціокультурної компетентності учнів.

У процесі дослідження були використані такі **методи**: теоретичні: метод аналізу, порівняння, узагальнення наукових даних з психолого-педагогічних джерел, навчальних програм, навчально-методичних посібників з метою визначення мети, змісту, методів, форм, шляхів патріотичного виховання учнів на уроках англійської мови; емпіричні: анкетування, бесіди, аналіз продуктів учнівської творчості (есе), методи цілеспрямованого спостереження за діяльністю учителів та учнів.

Результати дослідження апробувалися на міжнародній науково-практичній конференції «Сучасний вимір філологічних наук» (Львів, 10 червня 2019 року) та X Всеукраїнській студентській науково-практичній конференції (Суми, 20–21 березня 2020 року).

Структура роботи складається зі вступу, двох розділів з висновками до кожного з них, загальних висновків, списку використаної наукової та довідкової літератури, джерел ілюстративного матеріалу (5 видань). Загальний обсяг роботи становить 34 сторінки, основний текст – 30 сторінок.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОБЛЕМИ ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ УЧНІВ

1.1. Проблема патріотичного виховання особистості в історії педагогічної думки

Процес знайомства з культурно-освітнім рівнем країни, мова якої вивчається, завжди був одним із важливих завдань. Розуміння учнями загальноосвітньої школи нескладних автентичних текстів, що стосуються приватної, публічної, професійної та освітньої сфер спілкування, знайомство зі змістом соціокультурної інформації про країну, мову якої вивчають, закріплено вимогами чинної програми.

Важливо, щоб тексти для читання та подальшої з ними роботи виховували почуття любові до країни, прагнення служіння їй. Більшості сучасним чинним підручникам бракує саме автентичних текстів, здатних сформувати належну соціокультурну компетенцію учнів. Завдання формування належної соціокультурної компетенції учнів вимагає від учителя іноземної мови самостійного пошуку автентичних текстів, які містять вербальні аспекти комунікації, малюнки та ілюстрації, аби надати навчально-виховному процесу соціокультурного змісту, що сприятиме патріотично-особистісному розвитку учня в контексті полілогу культур.

Джерелом розвитку патріотичних почуттів є те середовище, яке висвітлює життя людини, а саме: засоби масової інформації. Як засвідчують лексикографічні джерела, дефініція поняття «патріотизм», хоча й зазнала певних трансформацій, зберегла своє основне значення: суспільний феномен підґрунтя громадської консолідації. Патріотизм є не лише феноменом мовно-культурного, а й культурно-семіотичного плану, оскільки здатний відображати й «мовчазні смисли» культурних даностей найширшого кола семіотичних систем, основною з яких є мовна [20, с. 463].

Патріотичність ґрунтується на емоційному аспекті національно-державницького світогляду. Сформувавшись під впливом традицій, життєвого

досвіду, системи цінностей, відчуттів тощо, патріотизм створює передумови ставлення людини до співвітчизників, країни, усього світу. Сучасне значення лексеми «патріотизм» сформувалося у період творення націй та національних держав, що відбувався у Європі в XVI – XVII ст., а остаточно оформилося під час Французької революції. Саме з французької мови лексема «patriotism» перейшла в англійську, а слова «патріотизм» і «patriotyzm» з'явилися в українській і польській мовах через німецьку [20, с. 400]. Патріотизм формується на вищих почуттях, оскільки є базовою ціннісною домінантою суспільства. Саме тому в науковому дискурсі цей феномен реалізовано вагомим доробком тлумачень. Так зокрема, «Філософський енциклопедичний словник» визначає: «патріотизм» (від грецьк. «патрія» – «вітчизна») як любов до батьківщини, відповідальність за її долю й готовність служити її інтересам, а в разі потреби самовіддано боронити здобутки свого народу; соціально-політичний і моральний принцип, що в загальній формі виражає вищеназвані почуття та емоційні стани [24, с. 471].

Нині патріотизм відчуває на собі корективи часом, історичними та соціальними умовами. У сучасних умовах його функціонування ускладнюється значним рівнем поширення тенденції глобалізації, високою вразливістю національної культури й мови внаслідок тиску масової культури, кризою свідомості у зв'язку з перевагою цінностей споживання.

Плануючи урок, вчитель має забезпечити наповнити заняття інформативними автентичними текстами у вигляді газетних статей, щоб кожен учень міг використати їх цілеспрямовано, аналізуючи мисленнєві структури, що наповнюють лексему «патріотизм».

Говорячи про навчання іноземній мові, варто зазначити, що її адекватне засвоєння передбачає отримання нової точки зору, позиції у світосприйнятті, а не підхід до неї з іншої позиції, хай і рідної мови. Мова окреслює навколо народу, якому вона належить, коло, за межі якого можна вийти, лише вивчив. Мова фіксує в першу чергу наївну картину світу, відображає перш за все те, що надається людині у її чуттєвому, перцептивному досвіді. Зауважуючи на

важливості мисленнєвого аналізу, варто розглядати когнітивні моделі, що репрезентують знання й погляди, пов'язані з конкретними ситуаціями, що часто повторюються [33, с. 211]. Так зокрема, Е. Гофман вказує на аналітичну основу сприйняття дійсності, за допомогою якої людина усвідомлює власний досвід [17, с. 7].

Англомовний газетний дискурс наповнює лексема «патріотизм» із мисленнєвими структурами, що реалізуються у таких смислових значеннях: традиції, любов, переконання. Саме тому важливо на уроках англійської мови дослідити їх лексико-семантичну особливість.

Структурний складник «переконання» сформовано такими чинниками, виокремленими в англомовному газетному дискурсі: власне когнітивний процес, сформований традицією процес, нав'язані сучасним суспільством переконання. Структурний складник «традиція» як елемент культури, що передається від покоління до покоління, зберігаючись тривалий час.

«Суспільні фонові знання про країну та її культуру, відомі усім жителям цієї країни (на відміну від загальнолюдських або регіональних), формують «культурну письменність» (cultural literacy), і навпаки – її відсутність формує образ чужака (outsider), що не може зрозуміти факти, про які носіям мови лише натякають в усному та писемному спілкуванні» [29, с.619].

Отже, нині від учителя англійської мови вимагається творчий підхід до методів формування належної соціокультурної компетенції учнів: уведення патріотизму в загальну систему соціальних і особистих цінностей. Саме цей підхід уможливить розвиток важливих для суспільства рис: почуття обов'язку, усвідомлення відповідальності перед своєю соціальною групою (етнос, нація, держава), дотримання традицій, збереження мови.

Так зокрема, розуміння старшокласниками певних автентичних текстів, приватної, публічної, професійної та освітньої сфер спілкування, знайомство зі змістом соціокультурної інформації про країну, мову якої вивчають, активізує патріотичні почуття любові до країни, прагнення служіння їй. Завдання формування належної соціокультурної компетенції учнів вимагає від учителя

англійської мови самостійного пошуку автентичних текстів, аналіз яких сприятиме патріотично-особистісному розвитку учня в контексті полілогу культур.

1.2. Патріотизм як змістовий компонент діяльності учнів

на уроках англійської мови

Оскільки мова залишається єдиною універсальною базою мислення, знання іноземної мови слід розглядати з погляду вдосконалення інтелектуальних здібностей (пам'яті, уяви, критичного, логічного, креативного мислення). Творчість є найвищим виявом розвитку людського розуму. Творча здібність – це здатність дивуватися й пізнавати, вміння знаходити рішення в нестандартних ситуаціях, це спрямованість на відкриття нового і здатність глибокого усвідомлення свого досвіду [8, с.61]. Творча діяльність на уроках розвиває здатність самостійно реалізувати свої можливості, що сприяє особистісному зростанню.

Реалізація цієї ідеї неможлива без розробки та впровадження відповідних технологій навчання. Метою вивчення іноземної мови має бути формування комунікативної компетентності з урахуванням комунікативних умінь, сформованих на основі мовних знань і навичок, оволодіння уміннями та навичками спілкуватися в усній і письмовій формі з урахуванням мотивів, цілей та соціальних норм мовленнєвої поведінки в типових сферах і ситуаціях [5, с. 329]. Виконання цієї мети уможливить інноваційний підхід, що створить інтерактивне середовище. Слово інтерактив (пер. з англійської *inter* – «взаємний», *act* – «діяти») означає взаємодію. Інтерактивний метод як спосіб взаємодії з учнями є особливо дієвим через бесіду, діалог. Нові суспільні виклики загальноосвітній школі передбачають використання компетентнісного підходу, коли учитель має змінити свої функції із транслятора знань на активізатора самостійної навчальної діяльності учнів. Важливим є врахування індивідуальних здібностей старшокласників, переосмислення мети, завдань, прийомів і засобів навчання [4, с. 14]. Учитель має водночас мотивувати, супроводжувати, підтримувати та контролювати навчальну діяльність, розвивати самостійність. Навчальний матеріал легше засвоюється й найдовше зберігається в пам'яті, якщо учень не пасивно сприймає те, що йому говорять, а активно діє під час вивчення матеріалу. Соціокультурна компетенція – це

здатність людини усвідомлювати власну культурну приналежність та її основні складники. Важливим є вміння розпізнавати шляхи і встановлювати способи, якими приналежність до тієї чи тієї культури впливає на поведінку людей. Так зокрема, змістовий компонент добирається відповідно до вікових та індивідуальних особливостей, інтересів. Навчаючи дітей користуватися англійською мовою як інструментом спілкування, необхідно широко використовувати матеріали текстів ЗМІ, що пов'язані з феноменом патріотизм. Опрацювання таких текстів не лише відчнить «вікно» у світ іншої культури, а сприятиме усвідомленню домінантних цінностей суспільства. Ефективності використанню газетного тексту в навчанні додасть правильний підхід до подачі матеріалу, оскільки газетні статті мають певну специфіку, створюючи певні труднощі у його розумінні. Так зокрема, необхідно ретельно планувати підготовчий етап роз'яснення цих особливостей, що у подальшому уможливить плідну роботу з газетним текстом.

Пошук нових, яскравих засобів: слів, образів, стилістичних прийомів у текстах англомовних ЗМІ – це одне із ефективних завдань на уроках англійської мови, що посилить інноваційно-творчі тенденції у навчанні. Учні мають спочатку знайти приклади використання лексеми «патріотизм», у яких помітне особливе підсилення виразності й емоційність мови, а потім – самостійно скласти на подану статтю рецензію, яка виявить оцінно-емоційний ефект висловлення. Вагомий корпус прикладів, що реалізують феномен патріотизм, у англомовному газетному дискурсі, представлений такими художніми засобами: метафора, епітет, порівняння.

Метафора як феномен свідомості проявляється не тільки в мові, але й у мисленні, у дії: «Наша буденна поняттєва система, у межах якої ми думаємо та діємо, по суті своїй метафорична» [32, с. 256]. Здебільшого цей художній засіб використовується для корегування поведінки адресата на емоційному рівні, що організовує та структурує людське сприйняття довколишнього світу [31, с. 53]. В англомовному газетному дискурсі виявлено метафори, що наповнюють поняття «патріотизм» такими характеристиками:

- спосіб викликати негативну реакцію читача – лексеми, що наділяють поняття «патріотизм» зневажливою конотацією: *in tumult of patriotism* [37, Apr 21, 2003], *a strong dose of patriotism* [34, May 28, 2019], *patriotism suddenly looking phoney* [38, Jan 22, 2019], *show of patriotism* [34, Jun 30, 2016], *is fashionable to deride patriotism* [34, Jun 30, 2007], *patriotism – it's the last refuge of a scoundrel according* [34, Jun 19, 2016], *patriotism and pageantry* [37, March 5, 2019], *orgy of patriotism* [34, Jun 10 2006];

- маніпуляційне використання патріотизму: *capitalise on Olympics patriotism* [37, Aug 20, 2012], *can't hide behind patriotism* [38, Aug 14, 2017], *in tumult of patriotism* [37, 21 Apr, 2003], *grief and a mist of defiant patriotism* [38, Jul 01, 2019], *lure of false patriotism* [37, Mar 28, 2014], *IT appears to be obligatory for analysts on CBS and Fox to wear American flag pins on their lapels during coverage of NFL games. Pundits' patriotism is complete overkill* [36, Jan 18, 2012];

- спосіб викликати позитивну реакцію читача – лексеми, які наділяють поняття «патріотизм» позитивно-урочистою конотацією: *a wave of patriotism* [36, Mach 8, 2019], *to stoke patriotism* [34, Aug 15, 2018], *the dance was a display of patriotism* [34, Oct 4, 2013], *the heinous crimes against patriotism* [34, Jun 22, 2009], *the battle that ensued as a fight for nothing less than civilization itself that was won by Allied forces who were driven by spirit, patriotism and military might* [34, Jun 6, 2019], *patriotic sentiment* [35, Oct 8, 2018].

Епітети, як найбільш популярні мовні засоби, яскраво репрезентуючи феномен патріотизм, виявляють авторське бачення картини світу. Епітет допомагає дати більш яскраву оцінку певному факту, загострити увагу читача, характеризуючи об'єкт з погляду авторського сприйняття, обов'язково містить суб'єктивну оцінку відповідного факту [16, с. 127]. Епітети засвідчують значні можливості мови у сполученості слів, є одним із виявів мовного багатства, а також відображають мовні традиції певної епохи загалом. Вони допомагають вирізнити певний предмет чи явище з ряду однорідних, широко представлених у мові ЗМІ, точніше передати думку, надають мові образності та емоційності.

Епітет є давнім образним засобом мови. У англomовному газетному дискурсі виявлено епітети, що наповнюють поняття «патріотизм» такими характеристиками:

- чутливість: *heart-felt patriotism* [34, Jun 20, 2018], *compassionate outward-looking patriotism* [37, May 13, 2019], *defiant patriotism* [37, Sep 12, 2002], *quiet patriotism* [37, Apr 01, 2003], *cultural patriotism* [37, Nov 19, 2001], *wounded patriotism* [37, Feb 10, 2017];

- виваженість: *not blind patriotism* [37, Jan 7, 2014];

- дієвість: *embattled patriotism* [34, Jun 22, 2014];

- осуд: *phoney patriotism* [36, Jun 25, 2017], *vacuous patriotism* [37, Jan 22, 2019];

- насмішка: *feigned patriotism* [34, Mar 18, 2018], *patriotism is not arrogant, or overbearing* [34, Jul 6, 2018];

- зневага: *plastic patriotism* [36, Apr 13, 2018];

- масштабність: *radical patriotism* [35, May 3, 2019], *party's patriotism* [37, Oct 09, 2003], *local patriotism* [37, Mar 18, 2004].

Особливої наочності, виразності та асоціативності надає вислову порівняння: *Tory Cabinet Minister Andrea Leadsom's patriotism is all the hypocrisy of a well-heeled banker waving a cheap plastic Union Jack made in China* [38, Jun 25, 2017], *patriotism ambiguous and conveniently pliable tool* [38, Sep 7, 2017], *american patriotism is a revelation* [37, Jul 2, 2015]. Уведення в текст цього художнього засобу допомагає авторові створити в читача більш чітке уявлення про події, що описуються [15, с. 8].

Назви та імена досить часто використовуються в газетно-інформаційних матеріалах у скороченій формі. Імовірно, що ці скорочення можуть бути невідомими широкому колу читачів, тому їх значення необхідно відразу пояснити. Але існує багато таких скорочених назв, до яких читачі газети давно звикли, тому не виникає потреби їх тлумачення [10, с. 319]. Більшість таких скорочень – це характерна риса газетно-інформаційного стилю сучасної англійської мови. Робота саме з цим матеріалом наповнена глибоким

потенціалом у досягненні якісних результатів в оволодінні іншомовним мовленням, у реалізації стратегічної мети навчання іноземних мов як розвитку здатності учнів до міжкультурної комунікації.

Аналіз англійських газетних текстів на уроках граматики допоможе виявити певні особливості: своєрідність у використанні часів та станів, підвищену частотність уживання неособових форм, особливі форми введення прямої мови та перетворення її на непряму, широке використання складнопідрядних речень. Це особливо помітно на контрасті з текстами ЗМІ України, де граматична специфіка газетного стилю виражена менш чітко, з характерним використанням пасивних конструкцій та узагальнено-особових форм дієслів. Саме ці розбіжності можуть становити певні труднощі для учня старшої школи.

Отже, учитель має загострити увагу старшокласників на тому, що в англomовному газетному дискурсі помітна тенденція до експресивного викладення матеріалу. Створюючи образ і апелюючи до уяви, у результаті взаємодії ці художні засоби породжують те специфічне сприйняття реальності, на яке й реагує наш мозок. Використання метафор, епітетів, порівнянь у англomовному публіцистичному дискурсі здатне максимально посилити вплив на формування або зміну мовної картини світу читача, оскільки дозволяє індивідуалізувати визначальну глибинну рису патріотизму, зосереджуючи на ньому увагу та сприяючи підвищенню емоційно-оцінного впливу газетної інформації. Саме ця газетна інформація сприятиме усвідомленню власної культури, щоб у подальшому навчити учнів розпізнавати способи маніпуляцій патріотичними почуттями.

Висновки до першого розділу

Сучасна школа вимагає від учителя англійської мови творчого підходу до методів формування належної соціокультурної компетенції учнів: уведення патріотизму в загальну систему соціальних і особистих цінностей. Саме цей підхід уможливить розвиток важливих для суспільства рис: почуття обов'язку, усвідомлення відповідальності перед своєю соціальною групою (етнос, нація, держава), дотримання традицій, збереження мови. Так зокрема, розуміння учнями загальноосвітньої школи нескладних автентичних текстів, що стосуються приватної, публічної, професійної та освітньої сфер спілкування, знайомство зі змістом соціокультурної інформації про країну, мову якої вивчають, активізує патріотичні почуття любові до країни, прагнення служіння їй. Завдання формування належної соціокультурної компетенції учнів вимагає від учителя іноземної мови самостійного пошуку автентичних текстів, аналіз яких сприятиме патріотично-особистісному розвитку учня в контексті полілогу культур.

Джерелом розвитку патріотичних почуттів є те середовище, яке висвітлює життя людини, а саме: засоби масової інформації. Навчальний матеріал легше засвоюється й найдовше зберігається в пам'яті в тому випадку, коли учень не пасивно сприймає те, що говорить учитель, а активно діє під час вивчення матеріалу. Змістовний компонент добирається відповідно до вікових та індивідуальних особливостей, інтересів дітей. Тому, навчаючи дітей користуватися англійською мовою як інструментом спілкування, необхідно широко використовувати матеріали текстів ЗМІ, що пов'язані з феноменом патріотизм. Опрацювання таких текстів не лише відкриває «вікно» у світ іншої культури, а сприяє глибшому розумінню домінуючих цінностей українського суспільства. Ефективне використання газетного тексту в навчанні уможливорює правильний підхід до подачі матеріалу, оскільки газетні статті мають певну специфіку, створюючи певні труднощі у його розумінні. Так зокрема, необхідно ретельно планувати підготовчий етап роз'яснення цих особливостей, що у подальшому уможливить плідну роботу з газетним текстом. В

англомовному газетному дискурсі помітна тенденція до експресивного викладення матеріалу. Використання метафор, епітетів, порівнянь у публіцистичному дискурсі максимально посилює вплив на формування або зміну мовної картини світу читача, що більш яскраво дозволяє індивідуалізувати визначальну глибинну рису патріотизму. Зосереджуючи увагу старшокласників на підвищенні емоційно-оцінного впливу у газетній інформації, подальшому навчити учнів розпізнавати способи маніпуляцій патріотичними почуттями.

РОЗДІЛ 2. МЕТОДИ ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ УЧНІВ НА УРОКАХ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ ЗАСОБАМИ ТЕКСТІВ ЗМІ

2.1. Читання як один із найважливіших засобів формування соціокультурної компетентності учнів на уроках англійської мови

Найбільш поширеним способом іншомовної комунікації є читання англійською мовою – комунікативне вміння та засіб спілкування, яким учні загальноосвітнього навчального закладу мають оволодіти відповідно до вимог чинної програми. Сучасні суспільні виклики глобалізованого суспільства спрямовують школу до нового теоретичного і методичного підходу, базуючись на яких, викладання англійської мови має бути синтезом національної ментальності. Оскільки зазначене найяскравіше втілюється в публіцистичних текстах, опрацювання електронних видань англійських ЗМІ має посісти чільне місце серед мовних засобів навчання англійської мови у загальноосвітньому навчальному закладі.

Основою роботи з тестом ЗМІ має стати не стільки запам'ятовування інформації, скільки формування в учнів здатності до самостійної діяльності, розвиток інтелектуальних, пізнавальних здібностей, емоцій, почуттів [23, с. 352]. Це уможливить розуміння старшокласниками причинно-наслідкових зв'язків між явищами, удосконалить їх вміння аргументувати, робити висновки, проводити аналогії, оскільки саме особистісне сприйняття суспільних подій є важливим чинником тих соціокультурних та освітньо-виховних процесів, що формують мовну картину світу.

Мовна картина світу втілює в собі зафіксований у мовних формах спосіб світосприйняття й світобачення певного народу, тому нині посилюється зацікавленість питаннями дослідження мовної картини світу. Навчання читання автентичних публіцистичних текстів допоможе учням ознайомитися з особливостями культури іншої країни, зрозуміти національно-специфічні особливості її народу, порівняти звичаї, традиції власної країни і країни, мова якої вивчається [25, с. 337]. Результатом цього буде напрацювання вміння

оцінювати літературних творів, культурних традицій тощо. У процесі вивчення текстів ЗМІ учні привчаються до самостійної творчої діяльності. Метою роботи над фрагментом твору є навчання читання англійською мовою з повним розумінням тексту: виявленням внутрішнього лексичного наповнення.

Процес роботи з текстами ЗМІ здійснюється поетапно:

- дотекстовий етап (попередня робота з газетою: вибір учнями матеріалів ЗМІ патріотичного змісту);
- читання газетного тексту (операційно-пізнавальний етап);
- контроль розуміння прочитаного (контрольно-оцінний етап),
- аналітика (виявлення структурного складника)

Лексема «патріотизм» наповнена мисленнєвими структурами, що реалізуються у різних смислових значеннях: традиції, любов, переконання. Лексико-семантична особливість цих мовних одиниць у англомовному газетному дискурсі проявляється в неоднорідності їх значень. Структурний складник «переконання» сформовано такими чинниками, виокремленими в англомовному газетному дискурсі: власне когнітивний процес, сформований традицією процес, нав'язані сучасним суспільством переконання [2, с. 35]. Структурний складник «традиція» як елемент культури, що передається від покоління до покоління і зберігається протягом тривалого часу, сформовано такими чинниками: символічність, самоутвердження, гордість.

Другий етап передбачає відповіді на основні запитання (хто? що? де? коли?); виокремити суперечливе твердження; поділити текст на мікротеми, відповівши на проблемні запитання за змістом (навіщо? чому? з якою метою?); визначити основну ідею газетного повідомлення, визначити ставлення автора до зазначених суспільних подій; назвати художні засоби виразності, охарактеризувати ставлення до прочитаного.

Другий етап роботи уможливить виявлення широкого спектру значень поняття патріотизм, наприклад: любов, традиції, переконання. Лексико-семантична особливість цих мовних одиниць англомовного газетного дискурсу проявляється в неоднорідності їх значень. Основою класифікації елементів

учням запропоновано тематичні індикатори, що вказують на належність тієї чи тієї категорії. Основний індикатор значення поняття виражений будь-яким мовним засобом: лексемою, словосполученням, контекстом:

1) Переконавання:

- сформована традицією позитивність сприйняття: *To defend my country was once called patriotism* [34, Jan 26, 2019], *True love of your country means contributing fairly to build a decent society, as well as cherishing values of fairness, freedom, decency and tolerance* [38, Jun 25, 2017], *There is nothing wrong with patriotism - nationalism is maybe another matter – but I’m proud of my country and there is no shame in that* [38, Nov 1, 2016], *I believe patriotism is a normal and healthy thing and the very opposite of nationalism* [37, Apr 26, 2004];

- сформована традицією негативність сприйняття: *President Donald Trump will preside over July Fourth Independence Day celebrations on Thursday with a speech about patriotism and a show of military might that critics say is politicizing an important holiday and wasting taxpayer money* [34, Jul 4, 2019];

- власне когнітивний процес: *Patriotism is something that I think* [37, Jan 13, 2019], *I do love Scotland, but if the love for your country is all you have, you’re in a desperate state, he said, adding that he hated anti-English sentiment* [36, Apr 13, 2018];

- нав’язані суспільством переконання: *True love of your country means contributing fairly to build a decent society, as well as cherishing values of fairness, freedom, decency and tolerance* [36, Jun 25, 2017], *Patriotism requires you to put your country's needs before your personal wishes, so the country wins* [36, Jan 18, 2019], *Was motivated by a sense of patriotism inspired by Independence Day* [34, Jun 5, 2018].

2) Любов: *Patriotism is love of one's country* [38, Mar 31, 2007], *Patriotism, one is meant to feel, is an unrequited love* [38, Jul 01, 2019], *Patriotism, according to the Oxford English Dictionary, which must surely be considered the right authority on this matter, is the quality of love or devotion to one’s country* [36, Sep 7, 2017].

3) Традиції:

- самоутвердження: *The England skipper said: The patriotism we have in our country I don't see anywhere else. At times like this, you will never see anyone like the English in the world* [34, Jan 13, 2004], *Australians have always gone to great lengths to profess their love for the sun-burnt country – with many inking their patriotism to their bodies. But beyond the standard South Cross tattoo – or even an Aussie flag – some are expressing the patriotism in a rather more elaborate fashion* [34, Jan 26, 2019], *European is who we are and who we have always been. Our members are Remain. Our values are Remain. Our hearts are Remain* [38, Jun 18, 2019], *There is nothing wrong with patriotism ... I'm proud of my country and there is no shame in that* [35, Nov 1, 2016];

- символічність (прапор, одяг): *MAGA apparel as a symbol of patriotism* [34, March 1, 2019], *His patriotism is evident in his new home, where a painted American flag hangs on the wall* [34, Jan 24, 2019], *Both are dressed down in a casual style for the weekend, with Hoda – who reported on the 2016 Olympics for NBC – showing her patriotism in a Team USA jacket* *новая продемонстрировала свой патриотизм в жакете Team USA* [34, Oct 12, 2018], *Knowing all the words to your national anthem: flying a flag above your home, You'd argue or fight with someone who insulted your country, Watching the Queen's Speech every Christmas, Only buying products or food from your own country, Wearing clothes with your flag on them, Being able to name all the Royals, Having your country's flag on your car license plate, Knowing the Queen's birthday, Having your country's flag on your car* [36, Apr 19, 2018];

- гордість: *the London Olympics will provide a boost in patriotism and pride* [35, Nov 22, 2011].

Для складання власного твору на основі прочитаного тексту (етап творчого переосмислення) використовуються такі завдання: змінити перспективу розповіді; написати кіносценарій за прочитаним твором; написати лист одному з героїв; зробити художній переклад; написати вірш; урахувавши

власний життєвий досвід, проаналізувати описану ситуацію; взяти інтерв'ю в одного з героїв; укласти інший початок (кінцівку) твору.

У процесі написання інтерв'ю чи листа, учням пропонується використати приклади, виявлені в газетних текстах англомовних ЗМІ:

- зняти кінофільм: ... *Making the film, says the director Steven Spielberg, confirmed not only his deep love of history but also the fact that I am a patriot and that I have a love for this country* [37, Jan 16, 2013];

- служити в армії: ... *decision to join the Army had been a deliberate act of patriotic duty toward the country that had taken him in* [37, Jan 13, 2007];

- прагнути свободи слова: ... *There are countries and they are not generally democracies where the press are not free to write about this and where the security services do tell editors what to write. That's not the country we live in, in Britain, and it's one of the things we love about the country.* [36, Dec 3, 2013];

- об'єднання: ... *It comes as India's biggest military standoff with Pakistan in years triggers a rise in patriotism, stoked by Prime Minister Narendra Modi ahead of looming elections* [34, March 5, 2019];

- прагнення цілісності країни: ... *I never doubted the patriotism of Boris Johnson, Jacob Rees-Mogg and their band of Brexiteers. Quite the reverse. I credited them with a romantic respect for the integrity of this country, our borders and our national institutions* [34, Oct 3, 2018].

- вияв гордості: ... *America celebrated its Independence Day, there was plenty of patriotism and national pride on show* [36, Jul 5, 2017], ... *It shows us a patriotism we can all be proud of. A belief in the best of ourselves, and in a world that is still full of heroes* [36, Oct 8, 2013].

Отже, читання англомовних ЗМІ на уроках англійської мови сприятиме вихованню патріотизму, оскільки знайомство з суспільними особливостями певної країни дозволить краще зрозуміти національно-специфічні особливості власної країни.

2.2. Розвиток критичного мислення як засіб виховання патріотизму на уроках англійської мови

Головним завданням сучасної старшої школи є створення умов для особистісного розвитку та творчої самореалізації учня, виховання особистості, здатної навчатися впродовж життя і бути готовою до життя у конкурентному світі [8, с. 61]. Саме тому впровадження нових підходів до навчання уможливить розвиток необхідних компетенцій. Одним з таких підходів є формування навичок критичного мислення старшокласників – свідомого оцінювання, міркування, мислення. Учитель, працюючи в межах технології критичного мислення, має чітко усвідомлювати стратегію вибору інформативного матеріалу та методу його втілення на уроці англійської мови [11, с. 319]. Варто враховувати важливість соціокультурної компетенції як здатності усвідомлювати власну культурну. Саме опрацювання текстів текстів ЗМІ, що пов'язані з феноменом патріотизм, сприяють глибшому розумінню домінантних цінностей суспільства.

Необхідно зазначити, що існує широкий арсенал методичних прийомів та технологій, спрямованих на формування навичок критичного мислення.

1. Кластери – виокремлення одиниць тексту із подальшим їх графічним оформленням у певному порядку.

Учні отримують завдання утворити мікрополе «сумнівний патріотизм», виокремивши смислові одиниці тексту, сформовані асоціаціями, що містять у собі негативну оцінку цього суспільного феномену. Графічно оформити ці смислові одиниць пропонується за такою схемою:

1) вияв недовіри армії: *the Army is suspicious of patriots* [37, Jun 1, 2019];

2) спосіб вирішення фінансових питань: ... *And there are also the millions of pounds in corporation tax he will no longer pay to the nation – Dyson's patriotism suddenly looking phoney when the lost revenue funds the NHS, schools, armed forces and all the other public services we collectively rely on* [36, Jan 22, 2019], ... *The chronic failure, by British capitalists, to invest sufficiently in*

manufacturing might be ascribed to capital's inherent lack of patriotism [36, Oct 8, 2018], ... Indian sari manufacturers are cashing in on a wave of patriotism over a dispute with arch-foe Pakistan to create military – emblazoned versions of the traditional woman's drape [34, Mar 8, 2019], patriotism won't flag up a profit [36, Sep 8, 2007], ...Grown men phoned up radio stations this week to whinge about England's new £50 football shirt. FA was putting a tax on patriotism because they know these shirts are a must-have piece of clothing for every Englishman going abroad [36, Mar 19, 2009];

3) власні переконання: ... *Asked if he was saying Mr Corbyn was unpatriotic, he said: I'm saying that it's not something that is core to his set of beliefs. I think he's got a set of liberal perspectives and left perspectives on things and nationhood and nationalism and patriotism aren't really part of his makeup. [36, Jul 26, 2016], ... He said Trump allies were indicating: We're going to do everything short of what's downright criminal. Ethics don't matter. Patriotism doesn't matter. [34, May 11, 2019];*

4) усвідомлення маніпуляції: ... *The stirring words are now a part of English culture, celebrating our national sense of pride, patriotism and duty [36, Oct 23, 2015], ... Research revealed many believe national pride is on the wane, with younger generations placing less importance on patriotism than ever [36, Apr 19, 2018], ... It's I Love My Country, a BBC1 celebrity panel show riding a wave of forced patriotism [36, Aug 4, 2013].*

2. Концептуальне колесо. Учням необхідно підібрати синоніми до слова, що знаходиться в ядрі понятійного «колеса» і вписати їх в певні сектори. Так наприклад, концептуальне «колесо» «патріотичні дії» сформовано дефініціями понять, визначених через когнітивні ознаки – результати процесу осмислення сутності феномену патріотизм, виокремлених в англomовному публіцистичному дискурсі.

- Патріотизм як дієвий технічний прилад, що корелює з поняттями «ракета», «автомобіль»: *jeep Patriot [37, Jun 1, 2019], patriot missile battery [37, May 11, 2019].*

- Патріотизм як суспільний і моральний принцип, який характеризує ставлення людей до своєї країни та проявляється в складному комплексі почуттів, що спонукають до дії:

1) служити в армії: ... *decision to join the Army had been a deliberate act of patriotic duty toward the country that had taken him in* [36, Jan 13, 2007];

2) об'єднання: ... *It comes as India's biggest military standoff with Pakistan in years triggers a rise in patriotism, stoked by Prime Minister Narendra Modi ahead of looming elections* [34, March 5, 2019];

3) прагнення цілісності країни: ... *I never doubted the patriotism of Boris Johnson, Jacob Rees-Mogg and their band of Brexiteers. Quite the reverse. I credited them with a romantic respect for the integrity of this country, our borders and our national institutions* [34, Oct 3, 2018].

4) вияв гордості: *It shows us a patriotism we can all be proud of. A belief in the best of ourselves, and in a world that is still full of heroes* [36, Oct 8, 2013].

3. Інсерт. Прийом маркування тексту такими позначками: «V» – те, що відомо; «-» – те, що протирічить уявленням учнів; «+» – те, що є новим; «?» – ставиться, якщо старшокласник хоче дізнатися про написане більш детально. Особливу групу формують оксюморонні епітети, значення яких протилежно їхньому значенню слів. Усі характеристики суспільного феномену патріотизм мають відповідають характеристикам епітета й оксюморона (поєднання прикметника з іменником). Стилiстичний ефект оксюморонного епітета визначається порушенням типової сполучуваності: об'єднуються слова завдяки їх смислової структури протилежного значення. Такими словами можуть бути прями антоніми, однокореневі та різнокореневі слова.

4. Мозкова атака як колективне обговорення, пошук рішень за допомогою накопичення ідей, що виражають погляди всіх учасників, є досить ефективним навчальним методом.

Учням пропонується створити портрет патріота через різні дефініції поняття:

- конкретна особа: ... *Margaret Thatcher the patriot who vanquished failure* [37, Apr 11, 2008], *John McCain was a man of honour, a true patriot in the best sense of the word. Americans will be forever grateful for his heroic military service and his steadfast integrity as a member of the United States Senate* [37, Aug 26, 2018], ... *Philippe Pétain had died in 1925 was above all a patriot* [37, May 7, 2005], *Gerald Westminster a patriot* [37, Aug 13, 2016], ...*True patriot Rhodri Morgan Labour politician who died aged 77* [36, May 31, 2017], ... *Seeger understood the American people and their incredibly diverse culture and heroic history of struggle. He made himself part of that radical patriotism with nearly a hundred years of activism* [36, May 3, 2019], ... *deeply saddened that a good friend and a great Texan has died. Ralph Hall epitomized decency, class, and patriotism, former U.S. President George W. Bush said in a statement* [34, Mar 7, 2019].

- коло осіб, які

1) підтримують власного виробника: ... *Patriot buys only made-in-France products* [37, Mar 19, 2014];

2) захищають країну: ... *Following years of growing unrest and tension between the thirteen colonies and the authoritative crown of Great Britain, combat officially kicked off at the Battle of Lexington and Concord in April 1775. For seven years, patriots of the new country waged a bloody war for the right to life, liberty and the pursuit of happiness* [34, 2 July 2019], ... *The army has continued to make valuable input in the notable contributions in agriculture, infrastructure development, health sector and promoting the spirit of patriotism in this country* [38, July 5, 2016];

3) представляють країну у спорті: ... *People always call for patriotism from footballers* [38, Jan 23, 2018];

4) допомагають знедоленим: ... *The royal family and the Mafeteng community have praised the Prince Mohato Jerome Seeiso for his patriotism and love for the less privileged members of society. For these reasons his passing is a great loss to his family, friends and Basotho in general because if he had lived longer he was going to do wonders for his country* [38, Oct 30, 2018].

5. Асоціювання. Цей прийом передбачає визначення основного поняття, формування переліку додаткових понять, які мають прямий або асоціативний зв'язок із центральним поняттям, та встановлення зв'язків поміж усіма поняттями.

8. П'ятихвилинне есе. П'ятихвилинне есе ставить перед студентами два завдання: написати про те, що дізналися з теми; загострити питання «що залишилось незрозумілим?». Оскільки поняттєвий сегмент лексеми-номінатора «патріотизм» реалізується через систему контекстів, формуючи три мікрополя «патріот як такий», «патріотичні дії», «сумнівний патріотизм», саме ці контексти і стануть темами есе. Учнівські асоціації, сформовані під час роботи з текстами ЗМІ, увібрали певні фрагменти англомовної картини світу з інформацією щодо сучасного стану країни (вияв недовіри армії, фінансові питання, власні переконання, усвідомлення маніпуляції). Лексичне наповнення англомовних текстів ЗМІ з характерним емоційним забарвленням можна запропонувати як зразки початку есе: *patriotism possible sign of right-wing extremism in the army* [37, May 29, 2019], *patriotism should not be taught at school* [36, Feb 1, 2008]. Оскільки в текстах англомовних ЗМІ виявлено посилений інтерес до *a different sort of patriot* [37, May 07, 2005] і до іншого сорту досліджуваного феномену *of all the moral and intellectual nonsenses available to us, patriotism is among the dumbest* [37, Mar 31, 2007], саме ці теми також будуть запропоновані учням для роздумів у есе.

Особливо ефективним видом інтелектуальної діяльності є метод проєктів, характерні риси якого – самостійний пошук необхідної інформації, її творче використання. Розрізняють велику кількість різних типів проєктів: за низкою кваліфікаційних ознак відповідно до мети, кількістю виконавців, тривалості тощо: дослідницькі, пошукові, прикладні, рольові, інформаційні, монопроєкти (у межах однієї галузі знань), особистісні, групові, коротко-, середньо-, довготривалі. Основним завданням цього методу є наступне: передати певний обсяг знань, навчити здобувати інформацію самостійним пошуком, систематизувати, робити висновки [11, с.288]. Якщо проєкт колективний, учні

набувають низку певних комунікативних навичок, вчаться працювати в команді. Обов'язкові вимоги до такої форми роботи: проєкт розробляється з ініціативи учнів, які працюють над однією темою, а реалізують по-різному (чи за різними напрямками); необхідна чітко продумана структура, мета (початкова, проміжна, кінцева). Проєктна робота тісно пов'язана з тими уроками, на яких вивчають граматичний матеріал, засвоюють лексику, передбачену навчальною програмою, працюють із оригінальними англійськими джерелами, формуючи навички мовлення. Саме така підготовка допоможе старшокласнику працювати над проєктом. Використання зазначених прийомів створює можливість формування навичок критичного мислення, що пов'язані з умінням добувати, опрацьовувати та використовувати інформацію з різних джерел.

Висновки до другого розділу

Як широко затребуване комунікативне вміння та важливий засіб спілкування читання є найбільш розповсюдженим методом комунікації, яким старшокласники мають оволодіти відповідно до вимог чинної програми з англійської мови. У сучасних умовах глобалізованого суспільства підготовка учнів загальноосвітніх шкіл вимагає нового теоретичного і методичного підходу, базуючись на якому, англійська мова має стати синтезом усіх видів мовленнєвої діяльності. Саме це сприятиме усвідомленню іншої національної ментальності, відчуття певних розбіжностей у сприйнятті слів. Оскільки зазначене найяскравіше втілюється в текстах ЗМІ, опрацювання електронних видань англійської мови має зайняти чільне місце серед мовних засобів навчання англійської мови у загальноосвітньому навчальному закладі. Основою роботи з тестом ЗМІ має стати не стільки запам'ятовування інформації, скільки формування в учнів здатності до самостійної діяльності, розвиток інтелектуальних, пізнавальних здібностей, емоцій, почуттів.

Навчання читання автентичних художніх текстів дає змогу учням ознайомитися з особливостями культури іншої країни, зрозуміти національно-специфічні особливості її народу, порівняти звичаї, традиції власної країни і країни, мова якої вивчається. У процесі вивчення текстів ЗМІ учні привчаються до самостійної творчої діяльності. Метою роботи над фрагментом твору є навчання читання англійською мовою з повним розумінням тексту: виявленням внутрішнього лексичного наповнення. від сучасної школи вимагається впровадження нових підходів до навчання, які забезпечують розвиток необхідних компетенцій. Одним з таких підходів є формування під час навчання навичок критичного мислення. критично мислити – значить свідомо оцінювати, міркувати, мислити. Учитель, що працює в рамках технології критичного мислення, має добре усвідомлювати важливість вибору інформативного матеріалу та методу (окремого прийому, стратегії) заняття.

ВИСНОВКИ

Сучасний учитель англійської мови створює методи формування належної соціокультурної компетенції учнів: введення патріотизму в загальну систему соціальних і особистих цінностей. Саме цей принцип уможливить виховання в учнях старшої школи важливих для суспільства риси: почуття громадянського обов'язку, усвідомлення відповідальності перед державою, дотримання традицій, збереження мови. Так зокрема, розуміння учнями публіцистичних автентичних текстів, що стосуються приватної, публічної, професійної та освітньої сфер спілкування, знайомство зі змістом соціокультурної інформації про країну, мову якої вивчають, активізує патріотичні почуття любові до власної країни, прагнення служіння їй. Завдання формування належної соціокультурної компетенції учнів вимагає від учителя англійської мови самостійного пошуку автентичних текстів, аналіз яких сприятиме патріотично-особистісному розвитку учня в контексті полілогу культур.

Навчальний матеріал легше засвоюється й найдовше зберігається в пам'яті в тому випадку, коли учень не пасивно сприймає те, що говорить учитель, а активно діє під час вивчення матеріалу. Змістовий компонент добирається відповідно до вікових та індивідуальних особливостей, інтересів дітей. Тому, навчаючи старшокласників користуватися англійською мовою як інструментом спілкування, учителю необхідно широко використовувати матеріали текстів ЗМІ, що пов'язані з феноменом патріотизм. Опрацювання таких текстів не лише відчинить «вікно» у світ іншої культури, а й сприятиме усвідомленню домінантних цінностей українського суспільства. В англійськомовному газетному дискурсі помітна тенденція до експресивного викладення матеріалу. Використання метафор, епітетів, порівнянь у публіцистичному дискурсі максимально посилює вплив на формування або зміну мовної картини світу читача, оскільки дозволяє індивідуалізувати визначальну глибинну рису патріотизму, зосереджуючи на ньому увагу та сприяючи підвищенню емоційно-оцінного впливу у газетній інформації.

Найбільш поширеним способом іншомовної комунікації є читання англійською мовою – комунікативне вміння та засіб спілкування, яким учні загальноосвітнього навчального закладу мають оволодіти відповідно до вимог чинної програми. Сучасні суспільні виклики глобалізованого суспільства спрямовують школу до нового теоретичного і методичного підходу, базуючись на яких, викладання англійської мови має бути синтезом національної ментальності. Оскільки зазначене найяскравіше втілюється в публіцистичних текстах, опрацювання електронних видань англійськомовних ЗМІ має посісти чільне місце серед мовних засобів навчання англійської мови у загальноосвітньому навчальному закладі.

Основою роботи з тестом ЗМІ має стати не стільки запам'ятовування інформації, скільки формування здатності учнів до самостійної діяльності, розвиток інтелектуальних, пізнавальних здібностей, емоцій, почуттів. Це уможливить розуміння старшокласниками причинно-наслідкових зв'язків між явищами, удосконалить їх уміння аргументувати, робити висновки, проводити аналогії, оскільки саме особистісне сприйняття суспільних подій є важливим чинником тих соціокультурних та освітньо-виховних процесів, що формують мовну картину світу. У процесі аналізу текстів ЗМІ учні привчаються до самостійної творчої діяльності. Метою роботи над фрагментом твору є навчання читання англійською мовою з повним розумінням тексту: виявленням внутрішнього лексичного наповнення. Від сучасної школи вимагається впровадження нових підходів до навчання, які забезпечать розвиток необхідних компетенцій. Одним з таких підходів є формування навичок критичного мислення, оскільки критично мислити – значить свідомо оцінювати, міркувати. Учитель, що працює в рамках технології критичного мислення, має добре усвідомлювати важливість вибору інформативного матеріалу та методу (окремого прийому, стратегії) заняття.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Антіпов О. С. Феномен патріотизму як один зі складників національно-мовної картини світу. *Теоретична і дидактична філологія. Переяслав-Хмельницький* : ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди», 2014. Вип. 17. С. 226–237.
2. Антіпов О. С. Лексико-семантичне поле «патріот» у публіцистичних статтях Панаса Мирного та Павла Грабовського. *Мовознавчий вісник*. Черкаси : Брама, 2014. Вип. 18. С. 35–41.
3. Анікієнко К. В. Інноваційні підходи розвитку обдарованості дошкільників та молодших школярів. *Вісник Чернігівського національного педагогічного університету*. Серія : Педагогічні науки / Черніг. нац. пед. ун-т ім. Т. Г. Шевченка. Чернігів: Вид-во ЧДПУ, 1998. 275 с.
4. Антощук Є. В. 10 уроків чудової пам'яті. К. : Ешке, 2003. 14 с.
5. Баханов К. О. Інноваційні системи, технології та моделі навчання історії в школі: *монографія*. Запоріжжя : Просвіта, 2004. 328 с.
6. Башинська Т. Проектувальна діяльність – основа взаємодії вчителя та учнів. *Дайджест педагогічних ідей та технологій*: 2003. №3. С. 49–52
7. Бех І. Програма українського патріотичного виховання дітей та учнівської молоді. *Гірська школа Українських Карпат*. 2015. № 12–13. С. 26–37.
8. Бесєдіна А. Вплив методів і завдань ейдетики на розвиток особистості учня. *Рідна школа*. 2009. № 2–3. С. 61–62.
9. Білан Н. М. Засвоєння лексичного матеріалу на заняттях з іноземної мови [Електронний ресурс]. *II Міжнародна наукова інтернет-конференція «Соціум. Наука. Культура»* 25–27. 01. 2017.
10. Гнаткевич Ю. Навчання лексичного аспекту чужеземної мови у вищих навчальних закладах «Просвіта», 1999. 319 с.

11. Демчук О. Метод проектів як особистісно-зорієнтована технологія розвитку життєвої компетентності. *Політологія, психологія, комунікації*. К., 2011. № 2. С. 287–290.

12. Жилко Ф. Т. Про семантичні поля української мови. *Українська мова і література в школі*. Київ, 1991. № 12. С. 25–32.

13. Концепція національно-патріотичного виховання дітей та молоді : Додаток до наказу Міністерства освіти і науки України від 16. 06. 2015 р. № 641.

14. Ніконова В. Г. Художній концепт : процедури реконструкції та моделювання (на матеріалі трагедій В. Шекспіра). *Вісник КНЛУ. Серія : Філологія*. К. : Київський національний лінгвістичний університет, 2011. Т. 14. № 2. С. 113–122.

15. Овсянко О. Л. Структурно-семантичні модифікації англомовних прислів'їв у художньому та публіцистичному дискурсах : автореф. дис ... канд. філол. наук : 10.02.04. Запоріжжя, 2017. 20 с.

16. Онопрієнко Т. М. Епітет як первісний троп і системоутворюючий центр тропіки. *Вісник ЖДПУ*. Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2001. № 8. С. 127–130.

17. Петронговський Р. Р. Теорія і практика формування патріотизму старшокласників: *монографія*. Житомир: Полісся, 2003. 220 с.

18. Селіванова О. О. Лінгвістична енциклопедія. Полтава : Довкілля, 2011. 844 с.

19. Склярова О. П. Концепт ПАТРІОТИЗМ у дискурсі Барака Обама. *Лінгвістика ХХІ століття: нові дослідження і перспективи. Центр наукових досліджень та викладання іноземних мов НАН України*. Київ, 2008. № 2. С. 254–265.

20. Слухай Н. В. Сучасні лінгвістичні теорії концепту як мовно-культурного феномену. *Мовні і концептуальні картини світу*. К. : Логос, 2002. № 7. С. 462–470.

21. Словник іншомовних слів / за ред. академіка АН УРСР О. С. Мельничука. К. : Гол. ред. Укр. рад. енциклоп., 1985. 970 с.
22. Чернецька Л. В., Дрозденко К. С., Дрозденко О. В. Пам'ять – психологічний компонент засвоєння знань. Початкова школа. 1994. 280 с.
23. Шаповаленко И. В. Возрастная психология. *Психология развития и возрастная психология*. М. : Гардарики, 2005. 349 с.
24. Філософський енциклопедичний словник / В І. Шинкарук та ін. К. : Інститут філософії ім. Григорія Сковороди НАНУ, 2002. 742 с.
25. Якубова Л. А. Особливості методичної роботи соціального педагога в загальноосвітньому навчальному закладі. *Науковий вісник Ужгородського університету*. Серія: Педагогіка. Соціальна робота. 2016. Випуск 1 (38). С. 337 – 341
26. Ящук С. М. Розвиток творчого потенціалу учнів у процесі проектно-технологічної діяльності. *Рідна школа*. 2004. № 4. С. 9–11.
27. Bartminski J. *Językowe podstawy obrazu świata*. Lublin: Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, 2006. 318 s.
27. Goffman E. *Frame Analysis. An Essey on the Organization of Experienc*. New York, 1974. 148 p.
29. Ehlich K. *Sprache und sprachliches Handeln: Band 1: Pragmatik und Sprachtheorie. Band 2: Prozeduren des sprachlichen Handelns. Band 3*. 2007. 1707 s.
30. Fillmore Ch. J. *Frame Semantics* / Ch. J. Fillmore // *Linguistics in the morning calm: Selected papers from the SICOL*, 1981. Seoul: Hanship, 1982. P. 111–137.
31. Fauconnier G. *Rethinking metaphor*. *The Cambridge Handbook of Metaphor and Thought* / edited by R. W. Gibbs. NY : Cambridge University Press, 2008. P. 53–67
32. Lakoff G. *Metaphors We Live By*. Chicago : Chicago University Press, 1985. 242 p.
33. Schiffrin D. *Approaches to Discourse*. Oxford: Blackwell Publishers Ltd, 1997. 470 p.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ

34. Daily Mail Online [Electronic resource]. – Access mode :
<https://www.dailymail.co.uk/home/index.html>
35. Morning Star [Electronic resource]. – Access mode :
<https://morningstaronline.co.uk/>
36. Mirror Online [Electronic resource]. – Access mode : <https://www.mirror.co.uk/search/?q=https%3A%2F%2Fwww.mirror.co.uk%2F>
37. The Telegraph Online [Electronic resource]. – Access mode :
<https://www.telegraph.co.uk/search.html>
38. Sunday Express [Electronic resource]. – Access mode :
<https://www.pressreader.com/uk/sunday-express-1070/20190526/page/4>